

Observatoriul este de două ori în săptămână, Mercurul și Sâmbăta.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în întru-lu monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul VI.

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie sau linia, cu litere merunte garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la a doua și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public.

Prerumeratiunile se pot face în modulu celui mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriul“ în Sibiu.

Nr. 68.

— Sibiu, Sâmbăta 28/8 Septembrie. —

1883.

Diariul „Romanul“ din București către românii din țările coronei ungurești.

În Nr. seu din 19/31 Augustu diariul „Romanul“, totdeauna caldurosu binevoitoriu alu poporului românesc din monarhia dinastiei de Habsburg-Lotaringi'a, vine că se le dea un consiliu binevoitoriu, întemeiatu inse pentru astadata pe opiniunea și consiliulu datu aceluiași popor de către diariul gubernamental din Budapeșta ce se publica în limb'a franceză, cu scopu învederatu de a informă, dacă nu a și seduce opiniunea publica europeană intru o multime de cestiuni politice și finantiale din cele mai importante.

Noi multiamimu și cu această ocaziune confratilor dela „Romanul“ din tota anim'a pentru calduros'a interessare de cestiunea natiunii romanesci din această monarhia; știindu inse de ce mare auctoritate prea bine meritata se bucura veteranulu diariu la publiculu seu; de alta parte vedindu că astadata a fostu sedusu binisioru de către „Gazette de Hongrie“, ceea ce se întempla și noue și altoru publicisti din partea adversariloru, pe langa ce reproducemu citatulu articlu întregu, ne tinemu de a noastră datorința patriotică a reflectă pe confratii noștri la curs'a periculoasă aruncata de către „Gaz. de Hongrie“ cu perfidia cunoscută noue dincăce de muntii, necunoscută celor din Romani'a.

Acelu articlu suna:

„La Gazette de Hongrie“ atinge o cestiune de care interesele de capetenia ale natiunii romane ne obliga se ne ocupamu și noi.

E vorba de atitudinea Romanilor de supt coróna stului Stefanu pe aren'a luptelor politice.

Éca ce dice numitulu diariu din Pest'a:

„Se scie că concetatenii noștri Romani din Transilvani'a au protestatu până acum în contra Statului ungaru prin abținerea loru dela urnele electorale. Ei au refusat d'a tramite deputati în Parlamentulu ungaru și d'a face parte din consiliile municipale în comitate.

„Scirile sosite dela Dev'a anunția, că abstenționistii de eri se gandescu seriosu astadi a parasi politic'a passiva pe care au urmat-o până acum.

„Mai multi advocati romani, ni se asigura, au usatu de dreptulu d'a face reclamatiuni în vederea rectificării listelor electorale. Romanii din Transilvani'a au dara intențiunea d'a lua parte de asta data la lupt'a ce are se se începa în curendu în Ungari'a. Alegerile municipale trebuindu se se faca în tómnă, ei voiescu a pune man'a, cu această ocaziune, pe directiunea cătoru-va comitate transilvane, spre a putea lucra mai cu eficacitate, anul viitoru, candu se voru face alegeri parlamentare.

„Ne grabimu d'a declara, că această otarire din partea concetateniloru noștri romani are tota aprobarea noastră.

„Pe de alta parte, e în interessulu bine întielesu alu Statului, că toti cetatenii Unguri se exercite dreptulu de alegatori și se ia astfelu parte la viéti'a publica.

„Compatriotii romani din Transilvani'a voru putea astfelu se espuna într'unu modu legalu, și se faca se triumfe plangerile (griefs), precum și reclamatiunile loru.

„Presinti'a loru în Parlamentu îi va pune în legaturi directe cu deputatii magiari, care-i voru cunoșce și carora se voru face cunoscuti. Și candu ómenii se cunosc, sunt fôrte aprópe d'a se întielege.

„Așteptamu dara — dice incheiendu „Gazeta de Hongrie“ cele mai bane rezultate dela nou'a politica ce au de gandu se urmedie concetatenii noștri Romani din Transilvani'a.“

Impartasimu din tóte punctele de privire vederile „Gazetei Ungariei“ și credemu a ne face o datoria, sfatuindu pe fratii noștri din statele de supt corón'a santului Stefanu d'a se pregati seriosu și a lua parte la luptele electorale cu demnitatea și otarirea ce e în tradițiunile natiunii romane, ori candu în cestiune se gasesce esistinti'a ei.

Passivitatea și-a facutu véculu și amari fôrte au fostu ródele ce s'au culesu în urm'a ei.

Dela 1867, candu marele principatu alu Transilvaniei fú alaturatu la Ungari'a fara invoirea locuitoriloru lui, acestia decisera a se abtiné la alegeri, a nu tramite deputati la Pest'a, pentru a nu consinti astfelu la nedreptatea faptului indeplinitu.

Protestarea această nu numai remase fara efectu multiamitoru pentru cei cari o facura, ci lasă campu

liberu favoritoru despoiarii natiunii romane de autonomia.

Parlamentulu ungurescu, anu cu anu, stirbi drepturile Romanilor;

elu tinse și tinde a-i face iloti chiaru în patri'a loru și a stramosiloru lor;

a le nimici, seu celu pucinu a le micșora dreptulu de controlu, cerendu Romaniloru, pentru a fi alegatori, unu censu mai mare de câtu se cere în Ungari'a; fractionandu comitatele Transilvaniei astfelu, în câtu Romanii nu mai sunt în majoritate în multe din comitate;

a le rapi, în sfirsitu, chiaru limb'a și prin urmare natiunitatea.

La aceste atacuri vedite și periculoșe natiunea Romana din Transilvani'a a opusu arm'a abtinerii.

Realitatea lucruriloru a doveditu ori-cui, că slaba fôrte a fostu, este și va fi acea arma.

Trebuie dara a se cauta o alta.

Si, candu dicemu această, se nu créda nimeni că amu fi îngrijati pentru viitorulu fratiloru noștri de supt corón'a stului Stefanu.

Magiarisarea e o fantasma, care póte fi urmarita, dara nici-odata nu va ajunge o realitate pentru natiunitatile cari voru se traiésca.

Intr'adeveru, de n'a peritu Romanulu candu órdele barbare ilu coplesiau, nu va peri, nu póte peri acum, candu o mana de ómeni mai multu entusiasti de câtu logici încerca se-lu sugrume cu ale loru mani paralisate de nedreptate.

De n'a peritu, de nu si-au uitatu limb'a cându, cu invoirea lui chiaru, limb'a slava devenise și limba oficială și limb'a bisericeii, n'o va uita acum, pentru a adopta pe cea magiara.

Nu dara fiindu că ne-amu teme că Ungurii isi potu realiza visulu de stirpire a Romaniloru ne unimu cu „Gazette de Hongrie“, spre a indemna pe Romani se ia parte la luptele politice, ci pentru că procederea urmata de ei până acum nu ni se pare nici-logica, nici folositoare, nici chiaru conforma ideiloru secolului în care traimu.

Tacerea e o arma usata.

Cine tace, consimte, dice întieptiunea popóreloru.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Prisonierulu din Caucasu de Joanu Golvinu.

Traducerea de G...u.

(Urmare.)

Domnisiór'a Aladieff desemná la feréstr'a salonului seu camu de diminétia. Tatalu ei intra și vedindu pe fiica sa ocupata, se apropia de ea incetinelu, se asiedia indereptulu scaunului ei și remase câteva minute contemplandu oper'a ei. Tabloulu infatisiá sfantu cu ochii către ceru, o tunica bruna, barba désa și unu cercu radiosu deasupra fruntei. Totu ceea ce compune unu capu erá acolo afara de expresiune; asteptá se i-o dea cu ajutorulu profesorului totu ceea ce constituie unu tablou, afara de ceea ce face meritulu. Jun'a fiica avea cam 17 sau 18 ani. Figur'a ei erá rotunda, obrazii erau rumeni că si ai unui meru și ochii ei lungi, negrii și stralucitori cá semintiele unor póme suave și mustúose. Tatalu ei parea inca tineru și prea bine conservatu, cu tóte că avú dejá mai multi copii adulti, dar era imbracatu uritu, de si fu unulu dintre ómenii cei mai bogati ai Rusiei. Surtuculu seu erá plinu de pete, perii sei undulau în aeru și camasi'a sa motolita atestá această neglijentia, care nu apartine de locu omului de buna societate.

Dupace complimentă pe fiic'a sa despre aplicarea si munc'a ei, dlu Aladieff o saruta pe frunte și se pregati se plece, candu deodata Paulina ilu opri, dicendu-i că are se'i spuna ceva; elu se asiedia atunci pe o sofa și fiica sa continua:

Ar fi adevératu, tata, ceea ce ne-ai spusu eri, că în anul acesta ai castigatu cu fabric'a 200,000 ruble mai multu, că câtu te asteptai?

Tatalu facu unu semn afirmatu cu capulu, pe candu buzele balbutiau unu da fôrte pușinu distinctu. Si nu voiu avea nimicu si eu din acesti bani? reluá Paulina.

N'ai tu ce'ti trebue? tu nu poti inca purtá bijuterii și voiu avea inca destula vreme până la casatori'a ta.

— Nu'mi este mie de această.

— Ah, gîcescu, tu vrei se'mi vorbesci inca de calulu teu de calaritu; ilu vei avea candu vomu fi la tíera.

Dsiór'a Paulina clatina pușinu din capu și replica:

— Asiu voi, tata, se te vediu facendu o fapta buna, aceea ti-ar aduce fericire și te-ar face se castigi și mai multu alta data.

— Me ferescu de faptele tale cele bune. Tóte câte m'ai facutu se le indeplinescu până aici au reusitu atátu de reu, în câtu m'amu desgustatu.

— Oh! de astadata nu e vorba de unu amagitoru, ci de unu tineru bravu și demnu, de unu oficeru de garda, retinutu prisioneru prin Schamyl, care cere cá pretiu de rescumperare numai 15,000 ruble. S'a deschisu o subscripțiune și speru, tata, că vei da dta această suma singuru.

— Cine te-a instruitu despre aceea?

— Verulu meu Kaplinu. Elu se interesédia multu de acestu oficeru, care este camaradulu seu de regimentu. Se dice că s'a batutu cá unu leu și a fostu facutu prisioneru numai fiindu că s'a aruncatu asupra corpului lui Passek cu se ilu imbratisiedie.

— Asta îi politica și eu nu me amestec în ea.

— Nici decum tata, este o afacere privata și care nu vine decâtu dela amicii prisionierului.

— În casulu acesta noi n'avemu nimicu de așteptatu și ne va uitá fôrte bine pe noi. Credi tu, că guvernulu camaradii... Schamyl...

În acestu momentu aparú dna Aladieff și instruita de strani'a idea a fiicei sale, luá partid'a ei, contra obiceiuriloru sale și spre marea uimire a Paulinei. Ea arata barbatului seu, că era frumosu a areta o generositate în o afacere asia de patriotica, că această ar fi unu mijlocu prin care se póta deveni în favóre pe langa imperatulu, facendu se se vorbésca despre sine și mai cu séma se i se erte noroculu, care le crea mai multi

gelosi decâtu amici. Ea adauga, că ar fi o magnifica ocaziune de a se distinge și de a ajunge póte la postulu de siambelanu pe care ilu ambitioná elu de multu.

Aladieff dejá induplicatu prin rugamintele fiicei sale nu putú resistá argumentelor fimei sale. Elu promise de a vedea pe Kaplinu, de a luá informatiuni și mai cu séma, de a consultá pe siambelanulu Kordeieff, care ilu povatiuia în totu ce se tinea de politica, și afacerea de care erá vorba i se parea o afacere de înalta diplomatie.

Candu se pregatea se plece aparú Kaplin aflandu dela verisiór'a sa rezultatulu ce ilu avú insinuatiunea sa și bunele dispositiuni ale unchiului seu, elu adauga că trebue se grabésca pentru cá se previna pe altii. Elu venia se'i arate list'a de subscripțiune, care erá dejá acoperita de subscrieri și mai remasese numai 10,000 ruble de colectatu. Elu mai adauga, că nu e de lipsa se faca sgomotu despre afacerea această, că faptele bune se respaltescu în tacere, că siambelanulu Kordeieff nu erá competentu cá se decida în o afacere cu totulu militara și că se insarciná elu cu demersurile.

— Decide-te odata, striga dna Aladieff către barbatulu seu.

— Numai esitá, tata, dise fic'a sa și tatalu se duse se caute cele 10,000 ruble, le remite nepotului seu, care impatiuntu de a sci, că i s'ar fi datu libertatea amicului seu, alérga se depuna această suma în numele unui necunoscutu.

Nu se vorbia în totu Petersburgulu decâtu de detaiurile campaniei, care se terminase în Caucasu; detaiuri pe care le aduse unu adjutantu de câmpu alu comandantului generalu și care se respandisera cu mare iutiéla în totu orasiulu.

Noutatea despre luarea cetatii Dargo produse efectulu unui desastru, că-ci ea punea în doliu o multime de familii. Se ridicara plangeri; se reprosiá contelui Vorontzoff o neglijentia de neiertatu și o cutesantia nefolositoare. Militarii diceau, că Napoleonismulu ar fi perditu Rusi'a, că-ci nu avea capu destulu de forte pentru a imitá strategi'a marelui capitanu; erá ridiculu

Intru cătu privesce popórele, dice de alta parte Saint-Mare Girardin, mor numai acelea care tacu.

Dorimu dara — si spunemu susu si tare acésta dorintia — pentru-că voimu binele pentru tóte nationalitate si prin urmare si pentru statulu Unguru — dorimu cá si Romanii se ia parte la lupta, se intre in Parlamentu si acolo — in faci'a si in audiulu lumii intregi — se arate nedreptatile ce li s'au facutu si li se facu si se revendice drepturile lor istorice, drepturile lor politice.

Afirmamu acésta solidaritate nationala si nu tocmai bunii nostri vecini, Ungurii, ne potu tagadui acestu dreptu; că-ci anii trecuti, densii au afirmatu asemene solidaritatea lor cu Turcii si au afirmat-o prin fapte, care nu intra si nu potu intra in vederile nóstre.

Ceea ce le-au fostu permis Ungurilor, ne va fi negresitu permis si noue, mai cu osebite că noi nu indemnamu pe fratii nostri de cătu d'a se mentiné necurmata pe teramulu legalu si a cauta, chiaru in esercitarea drepturilor sturbite ce li s'au mai lasatu, scutulu limbei, scutulu nationalitatii lor.

Din Croati'a.

Se damu evenimentelor numele ce'lu merita din natur'a lor. Turburarile din Croati'a luara in dilele din urma caracteru de unu micu resboiu civile. Dupa scirile din urma care ajungu pana in 4 Septembrie, s'au intemplat la câteva locuri batalii formali intre trupe si poporu, in cătu au remasu morti si raniti de ambele parti. Mai virtosu districtulu Zagorja se póte dice că e rescultatu intregu. Comissariulu plenipotent Utjesenovici cere mereu trupe. La comun'a Sopot poporulu a respinsu trupele care traseru in carne, au cadutu morti si raniti de ambele parti s'a cerutu ajutoriu.

La Ivanetz croatii au luat la fuga si pe unu escadronu de husari.

La Bednya, Krapina, Toplice (comit. Varasdin) au cursu asemenea destulu sange. La Bednya inca au fostu batuti husarii. La unu altu locu poporulu a respinsu pe companiile unui regimentu ungrescu, éra trupe din regimente de croatii se primescu in comune fara nici-o resistenta.

Scirile acestea le avem dupa diarele magiare. Diarie croatice nu citimu; amu dori inse cá se se afle vreunu romanu cunoscatoriu de limb'a croata cá se ne comunice si din acelea pe scurtu sciri positive mai importante. Intr'unu biletu scurtu cu data Agram 4 Septembrie citimu urmatori'a sen-

a cauta residentie acolo unde nu erau de locu si unde fiacare stanca putea servi de residentia lui Schamyl; care éra unu criminalu masakrandu mii de soldati pentru-că se ridice cetatui pe care trebuia se le abandonede ori-cine numai decātu. Dar se afla indata, că planulu acestei campanii esise chiaru din capulu imperatului, care pentru-că se fineasca ori-ce comentarii, trimise titulu de printiu cucerióru delu Dargo, dându astfelu ordinulu de di cătra toti spasi sei cu manier'a cu care trebuia se se apreciede si se se judece acestu faptu de arme. Indata tacticianii tacura si parintiloru le secura lacrimile.

Nu se mai vorbi decātu de fapte singuratiche si de informatiuni personale. Se planse mórtea lui Passek cá o nefericire publica, că-ci talentele sale militare i dobandisera dejá multi partizani si se prevedea unu viitoru mare pentru elu. Numele lui Golubkoff se gasi lucru naturalu legata de alu seu si sburá din gura in gura. Se sciá, că gubernulu nu rescumpera prisionerii, pentru de a nu se inmultu numerulu lor, dara elu autorisá pe particularii a o face in loculu seu. Fiacare fu surprinsu si fericitu aflandu de odata că pretiulu de rescumperare a lui Golubkoff fusese dejá adunatu si expediatu.

Câteva septemani dupa trimiterea acestoru bani Golubkoff fu pusu in libertate; elu obtnu permissiunea de a se reintórce la St. Petersburg. Mai multu se grabi elu, cá se revéda pe mam'a sa. Pentru a-o feri de emotiuni prea mari, voi se i ascunda aventur'a sa. Departata precum éra de ori-ce noutate, ea nu credea decātu că resbelulu din Caucasu éra un felu de lupta din marsiuri si contramarsiuri si pe care numai niste hartueli neînsemnate le intrerupeau din candu in candu si in care avantagiulu remanea totudeuna Russiloru din cauza că muntenii nu aveau artilerie séu nu sciau se se serveasca cu ea. Dar acésta usiurintia, care insiela pe mama sa nu i placu: ilu costa prea multu cá se ascunda adeverulu aceleia pe care o iubea mai multu in lume, in cătu elu numai putu resistá de a nu i marturisi totu; elu i istorisi tóte pericolele prin care trecu si tóte suferintiele pe care le indurase. Turburarea mamei sale inceta dinaintea bucuriei de a sci pe fiulu seu scutitu de ori-ce pericolu. Ea voi se se asigure cu propriile sale mani daca elu éra sanatosu si nevatomatu dupa cum io disese, daca nu o insielá cumva si vedindu că nu capetase in adeveru nici o rana, ea ilu acoperi de sarutari si ilu facu se jure, pe totu ce avea elu mai scumpu, că nu se va mai reintórce la Caucasu.

(Va urmá.)

tentia semnificativa: „In acésta tíera seceta mare, cutremuru de pamentu, certe politice si finantiarie, bubatu etc. etc.“ Prea destule calamitati dintru odata.

Dupa informatiuni exacte culesu in adinsu din Croati'a de cătra unu magnatu unguru, adeverat'a causa a rescularu poporulu nu este a se cauta in relatiunile de dreptu publicu, cătu mai virtosu in rapacitatea nerusinata si in tirani'a deregatoriloru politici, finantiali si comunali, pe cari magnatulu ii descrie cá pe totu atáti tirani si spoliatori.

Generalu de artileria br. Ramberg denumitu comissariu regescu plenipotent se astépta dela Vien'a in Agram, cá se faca ordine cu tunuri si baionete. Ordine se va face de siguru, dara nici chiaru press'a magiara nu crede in stabilitatea ei. Tablele cu insemnele statului si cu inscriptiuni in doue limbi se voru pune la locu sub scutulu baionetelor si sabiiloru, cu atáta inse spiritele nu se voru impaca intru nimicu, ceea ce se presimte si in Budapést'a, unde barbati de statu, deputati si corporatiuni de comercianti tinu conferentie, acesti din urma cu atátu mai virtosu, că-ci fabricele si comissionarii din alte tieri au si inceputu a le taiá creditulu de frie'a unui resboiu generale, care dupa aloru parere amerinfia chiaru si in Ungari'a, unde turburarile antisemitice in locu de a inceta, se intindu cá coler'a in Egiptu. Pana si la M.-Osiorheiu in capital'a secuimeii transilvane incepura a sparge ferestrii jidovesci, din care cauza se luara si acolo chiaru si mesuri militare.

Din strainetate.

Avemu scirea cea mai inportanta, că in urmarea conferentelor dela Salzburg principele Bismark invitá la Gastein pe cei mai renumiti trei generali germani Moltke, Manteufel si Bronsard spre a se consulta cu densii. De câteva luni incóce nici-o scire n'au alarmatu pe popora asia tare cá acésta din urma. Tóta lumea dá din capu si astépta cu incordare urmarile. Intr'aceea press'a oficiósa din câteva staturi se incérca se inbete omenimea cu apa ree.

Din Romani'a.

Cea mai noua si mai interessanta scire politica se pare a fi, cá dn. ministru presedinte Joa nu Brateanu, carele se intorse dela Aix-le Bains, unde facea cura mai virtosu din caus'a greleloru suferintie reumatice, isi luá din nou concediu pe 15 dile, apoi si plecá; se opri inse pe 2 dile la Vien'a, unde avu o lunga intrevorbire cu ministrulu de esterne dn. comite Kálnoky, precum acesta avu alta si mai lunga cu principele Bismark la Salzburg, unde isi dedesera vorb'a cá se convina. Acestea doue conferentie diplomatice se comentédia in diverse moduri; dara intr'unu punctu se invoiescu tóte dicundu, că ele s'au intemplat in urmarea convenirei din lun'a trecuta a imparatiloru Austriei si Germaniei apoi, in urmarea venirei regelui Romaniei la Vien'a in trecerea sa dela Berlinu cătra casa. Se spune intre altele, cá cei doi imperati aru fi aruncatu temeli'a la negociatiuni noue asupra cestiunei orientale, care nu lasa pe nici-unu gubernu europénu si pe nici-o bursa in liniste. Sunt érași fórté multi cari credu cu taria intr'unu nou resboiu apropiatu, siguru inse nu se scie nimicu. In cătu pentru convenirea din Vien'a se crede cá se facu incercari fórté serióse de a regula cestiunea Dunarei de a dreptulu intre Austro-Ungari'a si Romani'a, fara ulteriorulu amestecu alu celorlalte cabinetu. Altii intre cari si press'a Romaniei fara diferentia de partida, mergu si mai departe sustinendu, că in Vien'a se facu incercari fortiate de a instraina pe Romani'a cu totulu de cătra Russi'a si a o trage in alianti'a austro-germana si italiana, precum au trasu pe Serbi'a, pe candu parol'a de di in Romani'a este: Neutralitate armata si inca asia, cá se póta respinge dela sine orice sila de a se incurca in certele si bataile titaniloru si gigantiloru, sparga'si ei capetele ori-cum le va placea, éra pe cei mici se'i lase in pace, cá nu cumva acestia se o patia cá multe altele, care apoi in tractatele de pace inchiaiete dupa resboiu au devenitu obiecte de compensatiune, adeca cei mari le-au desfiintiatu si impartitu intre sine. Din tóte foile capitalei respira grija cu atátu mai mare, cu cătu este prea bine sciutu cá pana acum Europ'a nu a voitu se recunósca neutralitatea Romaniei precum este Elveti'a si Belgiulu. Dara se si fia, de rapacitatea celoru tari nu esci siguru nici-odata, decātu numai daca'ti

vei reculege si tu tóte poterile tale fisice si spiritali, daca vei fi unitu in cugete si simtiri si vei sci se mori pentru independenti'a si libertatea tiei tale; daca nu, n u. Acésta se simte preste totu in Romani'a; de aci armarea necurmata, trimiterea din nou de mai multi oficiari tineri la institutele militare superiori din alte tieri, anume la Fontainebleau, la Turinu, Bruxel'a si Berlinu; de aici atátea cali ferate noue, la care se lucra cu tóta urgenti'a, pe candu totuodata stau se se apuce si de podulu statatoriu preste Dunare, care va costá dieci de milióne, spre care scopu tocma acuma se censurédia planurile prin o comisiune compusa din doi ingineri romani si doi straini. In acelasi timpu monetari'a statului fu pusa in stare de a bate nu numai bani de argintu si de bilionu (compositiune de metale), ci si de auru câteva milióne.

Éra dupace secet'a din estimpu póte se aiba mare influentia asupra economiei, prin urmare si asupra comerului si a finantelor, ministrulu de resortu publicá unu cerculariu cătra toti prefectii, prin care'i obliga cá se adune cele mai exacte informatiuni despre rezultatele secerisului si se le inaintiede la gubernu.

Necrologu.

Albertu Czirka c. r. maioru in corpulu de geniu, carele traia in pensiune la Carolopagu in Croati'a, nu mai este. Din necrologulu venit dela familia in limb'a germana aflamu, cá acelu bravu si renumitu confrate si compatriotu alu nostru a repausatu dupa unu morbu indelungatu in 31 Aug. st. n. in anulu alu 67-lea alu vietiei si cá a fostu inmormentatu in cimiteriulu militariu dela Dubovatz duminica in 2 Septembrie, lasandu in doliu profundu pe consórt'a sa Emerica nascuta Tschopp, pe fiulu seu Valeriu Czirka, pe ginere seu dr. Aloisiu de Guzdanovic notariu publ. reg. si avocat, pe fratini sei Nicolae primariu in Dobrogea, sor'a Constanti'a maritata Joa nu Puscariu, Irimie directoru de liceu in Bucuresci, Stefanu privatieru in Transilvani'a, pe cumnatii Joa nu cav. de Puscariu*), Raim. Tschopp privatieru in Carolopagu si Antonie Tschopp ingineru in Budapést'a.

Cá unii cari ne aflaseramu din primii ani ai tineretiloru nóstre in relatiuni amicali cu cei doi frati mai mari Georgie si Oprea (Albert) Circa, ne tinemu de o sacra datorintia a insemna din viéti'a amiculu nostru si din nenumeratele suvenire ale trecutulu numai câteva momente.

Albertu sau dupa adeveratulu seu nume din baptismu Oprea Circa a fostu alu doilea fiu alu lui Oprea Circa, din comun'a Cernatu in districtulu Brasiovului din Transilvani'a. Parintele loru binecumentatu cu familia numerosa, mai avuse unu frate Bratu alias Brutus, care invetiase medicina. Ambii acei frati amariti in sufetele lor prin tirani'a sub care gema poporulu romanescu intregu si mai virtosu iritati in gradulu supremu pentru necurmatele spoliatiuni (jafuri) si omoruri la cari erau espusi economii de vite din districtele Brasiovu, Fagarasiu, Sibiiu etc. atátu aici in Transilvani'a, cătu si in Romani'a sub ciocoi grecesci si romanesci, in Dobrogea si Bulgari'a prin turci, vedindu pe locuitori incurcati in processe care costau dieci de mii, pentru cá dupa dieci de ani se se ingrópe in Vien'a si in Cpole, au decisu intre altele, cá Oprea se'si dea pe toti fiii sei la scóle superiori, cá precum diceau ei si avocatulu Nicolae Baiulu, unchiu alu lui Branu, Alduleanu, Metianu, se fáca ómeni din ei.

Asia s'a si intemplat. Intre cele mai grele sacrificie Oprea Circa a portatu la scóle daca nu ne insielamu, pe cinci fii. Dara la ce scóle? Inainte cu 45 si cu 65 de ani in Brasiovu aveau numai sasii unu gimnasiu mediocru, la care inse primiau pe romani numai pana in asia numit'a classe de sintactica (cam a patr'a gimnasiala de astadi). Oprea Circa in anulu 1825 duse pe fiii sei mai mari George si Oprea la Blasiu, „că se invetie bine latinésca,“ precum se dicea pe atunci, adeca se invetie limb'a statului, éra cu acésta elu infruntá totuodata unu vechiu prejuditiu, care maria distanti'a intre acelea doue localitati precātu e astadi distanti'a geometrica de ex. intre Madrid si St. Petersburg. Din azelu timpu ajunseramu se fimu conscolari eu cu Georgie, frate meu alu doilea cu Oprea. Dupa trei ani de studiu in Blasiu, cei doi frati fusera mutati la Clusiu, unde érași conveniramu, pe unu timpu chiaru si in aceeași locuinta.

*) Soru-sa mai mare Mari'a maritata J. Branu de Lemeni si doi frati, unulu care a picatu in 1848 la Veneti'a, au repausatu mai inainte.

Intr'aceea betranulu Circa batea desu calea Vienei, care pe atunci se întindea în casulu celu mai bunu pe câte 15 și alteori pe 20 de dile. Processe fără numeru și foarte grele apellate unulu după altulu dela Clusiu la Vien'a, ilu ducea acolo pe Circa și pe Baiulu. Multi le imputau că-și portă atâtea processe; aceia inse nu aveau dreptu. Cele mai multe se portau cu municipiulu Brasiovului, carele în aceeasi persoană colectiva era judecatoriu, administratoriu politicu, partida litiganta și domnu feudale preste Sacele (7 sate), Branuri (11 comune), Zernesci, Tohanulu nou, Vladeni etc.

Betranulu Circa cerea și castigă multe audientie la imperatulu Franciscu. Intr'una de dile folosindu-se de bun'a dispozițiune a monarhului îi dise: Maiestate! îndurate a primi și pe unu tineru romanu în academi'a militara dela Wiener-Neustadt; acela este unu fiu alu meu; ti'lu daruescu Maiest. Tale.

Dara voi sunteți neunți și acolo se primescu, conformu regulamentulu numai catolici, respunse imperatulu.

Oprea Circa eră omu curajos, elu nu recedea cu un'a cu doue. Maiestate! Fiu meu că neunitu își va versă sangele pentru Maiest. Ta întocma că și celu mai bunu catolicu.

„Fia; presenta'i testimoniile si aduti'lu încôce, fii resolutiunea suveranului.“

În Aprilu 1830 O. Circa se întorse curendu la Clusiu, își duse pe fiu-seu la Wiener-Neustadt, pentru-că după alti 6 ani se si'lu vedea între primii eminenti și cu rangul de locotenente în corpulu de geniu. După aceea servi mai multu în Itali'a, până ce spargendu revoluțiunea, în érn'a anului 1848/9 fii trimis dela armat'a lui Jelacich că curieru cu depesie secrete la comandantele generalu br. Ant. Puchner în Sibiu, unde apoi fii reținutu în afaceri extraordinare până la caderea Sibiului în 11 Martiu 1849, cându trecu și densulu cu trupele prin passulu Turnului-roșiu în Munteni'a, éra dela Rômniculu-Valcei merseram împreună cu alții, cătu calare, cătu cu proverbial'a caruti'a poștei, ambii înghesuiti întru o singura teléga trasa de patru măștioge, la Pitești, Golești, Tergovistea, Campin'a, unde ne despartiram, elu la București, eu mai tardiu în captivitate muscalésca. De atunci ne mai veduram încă numai odată în vieția.

Albert Circa, pe lângă alte calități eminente eră și barbatu din cei mai frumoși și binefacuti, semenă tare cu mam'a sa, cea pe cătu de religiôsa pe atâtea și o adevărată frumsetia.

Departu de mine că acesteia schitie se'i dau cea mai pușina însemnată biografică, că-și ea nu este mai multu decât unu suspin profundu și doiosu la memori'a celor doi frați Circa, amici ai mei din tineretie. Unu barbatu că maiorulu Circa merita cu totul alta biografică, pe care o va scrie dintre vreunulu consangeniului sei.

Conservati romani memori'a barbatilor vostrii, cari v'au spartu calea cătra progressu, preste munti, seninari și precipisse, în epocă de grea cumpană, scuturandu lanturile ce portau și luptandu cu balauri veninosi.

G. B.

Sciri diverse.

— (Sibiu. Timpulu și focuri). După o seceta îndelungă, care a durat și în regiunea Sibiului aproape cinci săptămâni, în fine dela 5 Septembrie adică de miercuri s'era și noaptea încôce a ploaie foarte bine în doue nopți și ceriulu mai este încă totu învelit de nuori. Pe cătu aflam, acésta ploaie s'a întinsu și mai departe în țiera. Eră și timpulu supremu atatu pentru agricultură în generalu, cătu și pentru starea sanetatiei și spre a mai micșorâ nenumeratele pericole de focu. Ploile acesteia au venit preta tardiu pentru papusioiu, ajută inse foarte multu la semănăturile de tîmna care se facu în mai multe tînuturi chiaru în lun'a acésta, în catu pe la St. Maria mica se fia și resarite. Ploi'a de acuma pôte se mai ajute și la vii că se se móie bônele și se ia suc mai multu. Astadi ploaie tare.

Se scrie și din Romani'a, că după secete de 2 luni și mai multu în fine a ploaie în vreo treizeci de regiuni ale țierei.

Blastemulu vechiu cade și estimpu asupra multor comune, adică devastatiunile prin focu. Chiaru aici în Sibiu au arsu de cinci ori în vreo diece dile. În comun'a rurală Boianu au arsu preste doue sute de case și dependentie cu tóta strinsur'a din anul acesta. În comun'a Erkéd (alătura cu calea ferată) 35 economii își perdura tóta averea lor prin acelasu elementu. Au arsu de trei ori una după alt'a și la Zernesci, cam totu în partea comunei de cătra fabric'a de charteia. Dela S. Reginu se scrie, că în comun'a sasésca Birk sau aprinsu dela pop'a sasescu prin puscături după

porumbi ale unui perde-vara, au arsu 24 case, între care și a popei cu scôla cu totu și cu tóta strinsur'a. Totu aproape de Reghinu au arsu 12 case și dependentie cu tôte produsele adunate. Se dice că astadata cele mai multe focuri s'au întemplat din negrija criminală, usioratate de minte, joculu copiiloru cu lemnusie, aruncare de sugari aprinse, culcarea ómeniloru beti cu pip'a dracului în gură.

Asecurati-ve ómeni buni averile, că aveți unde; nu mai fiți atatu de fatalisti. Fiți inse cu ochii deschisi, că unii se asigură în adinsu, numai pentru-că la momentu datu se'și puna ei insii focu și apoi se ia desdaunare grósa. Faceti că unii că aceia se fia asecurati în temnițele dela Gherl'a pe câte 5—6 ani.

— (Baptismulu) micii archiducese se îndeplini în 5 Septembrie în castelulu Laxenburg de cătra arhiepiscopulu primat Ganglbauer în presentia MM. Loru, a celorlalti consangeni și a unui numeru considerabile din societatea înaltă. Imperatés'a mam'a buna a tinutu prunc'a sub ap'a baptismului că patrina. Nume i s'au datu cinci: Elisabeta, Maria, Henrieta, Stefania, Gisella. Mam'a și prunc'a sunt bine.

— (Doue focuri teribili) unulu în suburbea Rossau, altulu în Nussdorf pe malulu Dunarei se întemplara între 2 și 4 Sept. în Vien'a. După celu dela Rossau daun'a e de câteva milioane, éra la Nussdorf preste 100 de mii.

— (La Steplitz lângă Berlin) unu trenu accelerat a sfarmat în 2 Septembrie 18 barbati și 17 femei, cari s'au inbulditu orbesce spre a se urcă în altu trenu.

— (Ratiociniulu balului arangiatu de societ. „Concordia în Blasiu“ în 10/3 1883.) Escelenti'a sa domnulu: Metropolitu Joanu Vancea 10 fl., Óre care 5.—, Const. Papfalvi, canonicu 2.—, Antoniu Vestemianu, can. 1.—, Stefanu Manfi, can. 1.—, Joanu Antonelli, can. 2.—, J. M. Moldovanu 2.—, Simionu P. Mateiu, not. consist. 1.—, Alimpiu Blasianu, protop. 1.—, Ana Galu, din Abrudu 1.—, Ana Ivascu, din Abrudu 1.—, Luca Rusanu din Blasiu 1.20, Basiliu Olteanu, advoc. din Blasiu 1.—, Georgiu Munteanu, prof. din Blasiu 1.20, Joanu F. Negrutiu, prof. din Blasiu 2.—, Aug. Unguru 1.—, Teodoru Onisioru, presied. societ. 2.—, Vasile Costea 2.—, Emiliu Vlassa 1.—, Maria Tipografu 2.—, Demetriu Turcu sen. 1.—, Basiliu Turcu 2.—, Georgiu Vancea 1.20, Georgiu Barbatu, capelanu 1.—, Part. Moldovanu, prof. din Blasiu 1.—, Aureliu P. Florianu, prof. din Blasiu 1.—, Demetriu Turcu jun. 1.—, Demet. Cadaru 2.—, Pongratz Gergely 1.—, Lud. Tornea 2.—, Demet. Campeanu 1.—, Benedek Károly 1.—, N. N. 1.—, N. Pepelea 2.—, Joanu Russu 1.0, Joanu Janza 2.—, Const. Janza 1.20, Basiliu Bersanu 1.20, Simon Mendel 3.—, Moritz Breter 2.—, Petru Suci 1.—, Aranyasi Lajos 1.20, Joanu Deacu 1.20, Enyedi Lajos 2.—, Sinsky Ferencz 3.20, Vinkler Josef Daniel István 1.—, N. Goldstein 1.—, Andrei Vilmos 2.—, Joanu Stragianu 1.—, Mich. Janza 1.—, Sinberger Salomon 2.—, Varo, apotecaru din Blasiu 1.20, Ales. Bugneru 1.20, Joanu Turcu 1.20, Aurelu Popu 1.—, Justinu Brendusianu —.60, Simionu Simu —.60, Basiliu Moldovanu 1.—, Ménesi Pál —.60, Petru Santeonu 1.20, N. Pozsonyi, veduva 1.—, Harincho Jozsef 1.20, Josifu Crisianu 1.20, Helemstein 1.20, Augustinu Coltoru 1.—, Petru Gram'a 1.—, Silvestru Caprariu 1.—, Tirionu Spataru —.60, Daniel Conradt 1.—, Bas. Calbori 1.20, Jakabfi 1.—, Károly Nagy 1.20, Augustinu Gruitia 1.20, N. Todoru 1.50, Stefanu Jolodianu 1.—, Joanu Sileriu 1.20, Constantinu Ratiu 1.20, Ferenczi 1.—, Julian'a Manfi 1.—, Joanu Germanu —.60, Jonitia Kohn 1.20, Zevedeu Moldovanu 1.20, Joanu Jolodianu 1.20, Josifu Raica 1.20, Joanu Furnea 1.20, Károly Schramm 1.20, Marcu Blum 1.—, Augustinu Stragianu 1.20, Alesandru Munteanu 1.—, Isidoru Domsia 1.40, Joanu Grama Cecilia Bersanu —.60, Lili Margineanu 1.—, Imanstein 1.—, Rudolfu Ritiu 1.20, Joanu Todoranu 1.—.20, G. Ordace 1.20, Fira Vladu —.60, Basiliu Solomonu 1.20, Stefanu Bela 1.20, Juliana Orianu —.60, Josifu Bela 1.20, Vasile Jolodianu —.60, Nathan Roth 1.20, Basiliu Pascu —.60, Alesandru Olteanu 1.20, Joanu Bela 1.20, Darvas Ferencz —.60, Simionu Bersanu —.60, Josifu Stragianu —.60, Darvas Peter —.60, Csikiné —.60.

Venitulu totale fii 123 fl. 30 cr. Subtragendu-se erog. în suma de 47 fl. 92 cr., remane venitu curatu 76 fl. 28 cr.

Teodoru Onisioru, Mich. Janza,
presied. cassariu.
Basiliu Stragianu,
notariu.

Domnule redactoru!

Subscri'a ve rogu cu tóta onórea, că se binevoiti suscepe în colónele multa pretiuitulu diariu alu dvóstre aceste sire:

Sub Nr. 450. 1883 subscri'a eleva la preparandia de statu din Clusiu, am fostu fericita se primescu dela venerat'a asociatiune transilvana pentru literatur'a și cultur'a poporulu romanu unu ajutoriu de 100 fl. v. a. Deci-mi tînu de cea mai înaltă datorintă a aduce multiamita publică la acei venerabili domni, cari m'au ajutat atunci, cându nu mai eram în stare că se 'mi potu continuá studiile pentru carier'a ce'mi alesesemu și la care doriám se ajungu.

Retégu, 4 Septembrie 1883.

Maria Turtureanu,
preparandista de anulu III-lea.

Literatur'a científica la magiari.

(Urmare si fine.)

În recensieuna făcută de J. Hunfalvi la Geologi'a lui Josef Szabo tiparită în Budapesta cu 700 de figuri și doue charte chromolitografate 1883, despre iubirea sau ne iubirea de lectură a magiariloru se dicu unele că acestea:

Literatur'a noastră científica mai este încă foarte saracă și cu lacune, și ce e mai multu, în timpulu mai dincóce la noi (la magiari) aparú opuri científice independente mai rarú decâtu în decadele trecute. Numai în diarie și foi periodice ne potemu laudá cu progressu, cu sporiu, în cătu adică foile cotidiene și hebdomadare sunt atatu de numeróse, pe cătu între anii 1840—50 nu amú fi cutediatu nici se visamú de asia ceva. Afara inse de disertatiunile científice cătu aparú în foile societatiiloru científice, literatur'a científica la noi este reprezentată mai multu numai cu carti scolastice. Dara si pe acestea le aflamú mai virtosu în scólele inferiori și gimnasiali; din contra pentru institutelu superiori din cele mai multe ramuri ale sciintielorú nu avemú nici-o carte de scóla. Studentii dela universitate și din politehnicu în cele mai multe casuri sunt marginiti numai la prelegerile verbali ale respectivilorú professori. Nici chiaru corpulu profesoriloru de drepturi și ai sciintielorú de statu nu potú se produca carti bune pentru fiacare ramura de sciintia. Dela facultatea de medicina și dela cea filosofică abia potú produce un'a sau doue carti. Acésta mare lipsă simțită totu mai tare, nici societatea sciintielorú naturali nici academi'a de sciintie cu tôte întrepinderile lorú o potú împlini numai în parte, dara apoi și acestea tiparescu mai multu numai traductiuni; se scie inse că simpl'a traducere a cartiloru straine nu pôte fi considerată că literatura sciintifică independentă.

Critic'a cea aspră, inse drépta ce face totu acilea d. Joanu Hunfalvy cartiloru scolastice magiare, merita cea mai de aprópe luare aminte mai virtosu a tuturorú auctoritatilorú scolastice fără nici-o diferențá de confessiuni, nationalitati și partide, dara și a tuturorú literatiiloru de professiuni și a parintiiloru cari își desiérta pe fiacare anu pungile de repetite-ori preste anu, pentru carti mai virtosu pe la scólele primarie și gimnasie de acelea, pe unde cartile scolastice se schimbă foarte desu, mai în fiacare anu uneori în acelasu anu, numai pentru că se se vendia cătu se pôte mai multe exemplarie în folosulu auctoriloru, tipografiloru și mai virtosu în alu librariloru, dintre cari unii (de ex. în Pest'a) iau rabatu 30 și câte 40%, alții punu pretiuri arbitrarie și exagerate. Că și sub absolutismu cându erau introduse carti nemtiesci, întocma și acuma sub dualismu cu carti magiare, se scie mai multe casuri, unde din câte o carte lucrată că vai de ea, se vendu în 3—4 ani câte 40 mii până la 100 și 200 mii exemplarie în totu coprinsulu țierei, în cătu auctoriu sau mai dreptu compilatoriiloru se vedu dintru odată că din chiaru-seinulu capitalisti de câte 10—20 mii florini. Dara éta cum descrie J. Hunfalvy calitatile acelorú carti.

Nemultumirea cu cartile destinate pentru gimnasie este generală. Carti de acelea se multiescu ce e dreptu, că bureții, inse lucrute reu. Unele că acelea se compune că cu celeritate de vaporu, éra cu redactarea lorú se ocupa mai virtosu ómeni de aceia cari scie se întórca mai iute pên'a, éra nu de aceia cari sunt mai versati în cutare sciintia. Că acésta se întempla asia, caus'a trebuie se o cautamú atatu în impregiurarea, că planurile de invetiamentu se schimbă foarte desu, apoi cu acelea și cartile, și că planuri mai multu sau mai pușinu modificate se introducu foarte iute, adică nu se astépta după adoptarea lorú că se

mai tréca atátu timpu cu cartile de mai înainte, pâna ce se voru compune altele dupa planulu nou. Asia s'a intemplat cu planurile gimnasiali, asia si cu ale scóloru reali. Pe cele mai noue abia le-au introdusu si acuma érași stau se le schimbe. Pe lánge atâtea schimbari de planuri este aprópe preste potintia a compune carti scolastice bune.

Tocma inse daca planurile nu s'aru schimbá asia desu, nici atunci nu s'aru potea compune carti gimnasiali magiare atátu de bune, cá se corespondia intru tóte cerintieloru didacticei si sciintiei, din cauza cá compunetorii de acum ai aceluor carti imprumuta materialulu mai totu din cartile altoru popóra straine. Pentru cá se se compuna carti scolastice in totu respectulu bune pentru gimnasii, se cere neaparatu cá se avemu literatura sciintifica independenta si mai virtosu cá professori dela institutele superiori de invetiamentu se compuna in specialitatile loru carti care se stea la inaltimea sciintiei moderne si care totuodata se sufere critic'a severa atátu asupra formeii cátu si asupra limbei.

Este o mare calamitate, cá de ex. cartile juridice cáte au aparatu pentru facultatea de drepturi din penele unoru professori dela (cele doue) universitati, sunt fórte reu scrise unguresce, cá si cum aru fi numai traductiuni facute a lenea (mintha csak pongyola fordítások volnának), limba neformata, cá si cum ai citi in vreo limba straina, obscura, neregulata, nemagiara. Este inse nevoia si mai mare, cá din sciintiele luate intru intolesu strinsu filosoficu, din cele istorice, din sciintiele naturali, fisice, chemice etc. ne lipsescu ori-ce carti scolastice. In acestu punctu nu suntemu in stare se tînemu concurentia nici cu natiunile in multe privintie mai sarace decátu este a nóstra cea magiara.

De aci incolo J. H. reflecta la professorii dela universitati si astépta dela aceia cá se dea in limb'a magiara carti scolastice in adeveru bune; recunósce inse totu elu, cá aceia nu prea sunt aplecati a compune carti sistematice, din cauza mai virtosu, cá la magiari pentru carti sciintifice lipsesce mai preste totu publiculu cititoriu, din care cauza pentru carti de acelea este fórte greu se afle editoru, cá-ci publiculu nostru (magiaru) este asia de indiferent, asia de secu, in cátu carti sciintifice nici nu cumpara nici nu citește. La noi, adaoge J. H. se afla mii de mii asia numiti ómeni cultivati, cari arunc'a pe feréstra cáte 10, 20, 100 fl. pentru orice nimicuri, cu tóta placerea, se decudu inse fórte cu greu cá se dea bani pe vreo alta carte, afara de vreunu calindariu pâna la 50 cr., éra de carti in pretiu dela 10 pâna 15 fl. si 20 florini nici nu vréu se audia. In adeveru, este unu lucru tristu si fórte intristatoriu, cá editorii nostrii nici nu mai cutédia se mai tiparésca alte carti de cátu scolastice.

Dupa acestea J. H. inchiaie dicédu: In acestu punctu (relativu la carti sciintifice) ne aflamu in recadere positiva de atunci, de candu s'au inmultitu diariile, casinele si alte cercuri sociali. Remane inse cu tóte acestea adeveru, cá gradulu de cultur'a cea genuina, adeverata alu natiuniloru este si a fostu judecatu totudeauna dupa numerulu cartiloru sciintifice cáte se trecu din ani in ani la densele, cá-ci numai acestea dau testimoniul autenticu despre cultur'a spirituala superiori.

Pâna aci J. Hunfalvy.

Partea cea mai mare din acésta critica se póte aplicá cu consciintia curata atátu la publiculu romanescu, din tóte tierile locuite de romani, cátu si — cu privire la scóle — la cele mai multe auctoritati dela instructiunea publica, la modulu de fabricarea multoru carti scolastice de nici-o valóre, la lips'a simtita de carti in adeveru sciintifice bine compuse, la multimea de plagiate, la care voru fi muncitu in cursu de cátiva ani. Diferenti'a intre publiculu romanescu si celu magiaru póte se fia numai la gradulu inputarei ce se póte face cu totu dreptulu la unulu sau la altulu, éra mesur'a la acésta o deteramu in cátiva in partea prima a acestui studiu alu nostru.

In cátu pentru press'a periodica politica si nepolitica, este pre adeveratu cá ea seduce chiaru fara voi'a sa pe multi ómeni superficiali de acasa, cá se crédia, cá daca voru citi una sau doue foi periodice, preste puçinu voru ajunge a fi atotu sciutori in ceriu si pe pamentu, candu tocma din contra, press'a periodica cea seriósá ce se ocupa si cu cestiuni puru sciintifice, nu numai anuntia cu placere mai virtosu opuri de valóre, dara deschide colónele sale la recensuni, la critice si la estrase mai meduvése, éra cu acestea dá generatiunei june si ómeniloru superficiali se pricépa, cá diariile sunt

prea bune cá se'ti arate calea cátra fantanele limpedi, fara inse cá se'te si insociésca pâna la ele, adeca fara cá seti si tórne sciinti'a intréga pe urechi in capu; ci se ni-o cautamu noi insine.

Gorespondentie particularie ale „Observatoriulu”

Brasiovu, 30 Augustu 1883.

(Dela adunarea generala a Asociatiunei transilvane.) Momentulu de multu asteptatu in fine a sositu. In dio'a de St. Marie se vedeau multi insi cu dorulu in ánima de a se aventá cátu mai iute cátra loculu unde asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu avea se'si tina a XXII adunare generale.

Câte-va minute inca si la signalulu datu, eramu cu totii bine asiedati in vagóne. La o fluieratura a masinei, vagónele se pusera in miscarea loru obicinuita si noi amu pornitu unde dorulu ne ducea.

La Copsi'a avuseramu intalnire fericita cu fratii din Ungari'a si Banatu. Multi eramu la numeru, gar'a plina de pasagieri romani. Dupa o pauza de 3 óre, pentru Sibieni obositoare am pornitu mai departe prin regiunile Ternavei mari, ale Oltului si Bârsei. Trenulu pe aici in mersulu seu strimbu trece preste lunci si coline fertili, printre vii si paduri, pâna ce dai in siesulu care abia se mai póte compará in frumseti'a sa rapitoare cu altulu, déca nu cu celu numitu tier'a Hatiegului. Ori in cátr-o aruncaí privirea, in drépt'a si in stâng'a, te vedeai in faci'a unoru panorame ce numai Ardealulu le póte avé. Órele de calatorie au trecut iute, încátu pe nesimtie ne-am aflatu bine sositu in capital'a tierii Bârsei, in romanticulu orasiu alu corónei, Brasiovu.

Brasiovulu ni inaintea nóstra. O privire încántătoare póte avea ori-care candu privesce totu contínuutul Brasiovului. Orasiulu are o situatiune de totu romantica si încántătoare, este asiedatu cá intr'o caldare, incunjuratu de o cununa frumósá de munti.

Despre Brasiovu, mai in detaiu in un'a dintre corespondentiele urmatóre precum si despre unele si altele ce au insemnatatea lor.

Óspetii, au venitu neincetatu in cele 5 dile inainte de adunare. Luni, in 27 a fostu sositu si vice-presied. asociatiunei dlu cons. de curte Jacobu Bologa, precum si o parte din comitetu. La gara fura intimpinati de unu numerosu publicu brasioveanu.

Au venitu óspetii din tóte partile Ardealului Ungariei si Banatului. Numerulu óspetiloru l'au incununatu cei din Romani'a, venindu unii anume de dincolo, alții de pe la baile Transilvaniei spre a se vedé si salutá cu ánima fratiésca cu ocaziunea acestei festivitati literarie nationale. Toti au avutu primire splendida.

Brasiovulu de asta data avea faci'a cu totulu încántătoare. O lume imposanta, ori-in cátre te intorceai, dadeai de fetie vesele romanesci. Tóte stradele betránului orasiu erau undulate in susu si josu de óspetii interessati a cunósce Brasiovulu cu positi'a sa naturala inviosietóre. Cetatea Brasiovulu, de asta data, a avutu rar'a fericire a vedé in sinulu seu atátu lume alésa romanésca. Si cu adevaratu, romanii au alergatu fara pregetu din tóte coltiurile locuite de ei spre a se stringe la olalta sub flamur'a literaturii si culturii. Impinsi de dorulu de a se cunósce unulu pe altulu, cum cu alte ocaziunii asia si de asta data, au datu dovéda viua lumei, cá nu dorescu alta decátu lumina si éra lumina. Si acésta, sub astfelu de imprejurari, de grea cum pâna pentru romanii Austro-Ungari, nu o potu castigá pe altu terenu decátu a alerga la adunările acestei asociatiuni literare, ce are de scopu cultur'a nationala si care, pentru romanii transilvanieni, este singurulu stremuru puternicu de aparare a culturii poporului romanu.

Sér'a, in 28 Augustu n. conformu programului comitetului de primire a fostu intrunire de cunoscintia in localulu „societati de tiru” sub frumós'a Tempa. Numitulu localu dora n'a cuprinsu intre paratii sei atátu suflare omenésca cá in acea séra. Erau preote 300. Nimenea nu s'a asteptatu cá va napadi acolo atátu putere de omu, din care cauza, nici nu erau pregatiri pentru atâtea persóne; abie cátiva insi au capetatu de mancare. Unii s'au indestulatu cu unu paharu cu bere sau vinu, éra multimea cu nimica. Aici s'a facutu cunoscintia cu cea mai mare parte din fratii nostrii. Totulu a duratu pâna dupa 10 óre.

(Va urmá.)

Despre o solemnitate bisericesca intemplata in comun'a Recea Cristoru din comitat. Solnocu-Dobáca in 5 Augustu primiram informatiuni din alta comuna cu dat' din 25 Augustu. Lasamu la o parte precuventarea, care se ocupa de generalitati, facemu locu la descrierea actului, din care aflamu acestea:

Bravulu preotu de aici o. d. Const. Bene inca dela inceputulu pastoririi sale vedendu starea deplorabile si necorespondietóre a locasiului santu ddiiescu, prin prudenti'a si vorbirile sale pastorale a sciutu ánimá turm'a sa la ridicarea unei biserice noue si dupace intre lupte neurmrate si vedú deplinita dorinti'a sa, spre complinirea consecrarei fixate pe 5 Aug. invitandu inteligenti'a si poporulu regiunei la acea solemnitate a desvoltatu impreuna cu poporenií sei si ospitalitatea conservata la romanii dela strabunii loru pâna in dilele nóstre.

Actulu consecrarei s'a inceputu la 7 óre matutine prin m. o. d. Hatieganu cá pontificante, asistatu de m. o. d. Stef. Iles v.-prot. Cristoltiului-mare si de alti 14 preoti, precum si de multimea inteligentiei si poporului din locu si giuru. La finea s. liturgii s'au tînutu doue predice, un'a prin dnulu pontificante si alt'a prin dnulu

Artemiu Codárcea. Ambii predicatori prin dulcile in vetiaturi espuse cu elegancia si eruditiune, dara in stilu popularu intru atátu a sciutu incordá atentiunea ascultatoriloru, in cátu acestia binecuyentandu'i, s'au departatu adéncu petrushi si edificati in sufletu. Éra ceea ce privesce corulu condusu de Teod. Petranu prin armoni'a si dulceti'a in cantari inca au facutu cea mai placuta impresiune la poporulu nededatu inca cu astfelu de ceremonii.

Dupa finea actului la 1 1/2 óre dissolvandu-se poporulu pe la casele poporeniloru, inteligenti'a se intruní la mé'sa ospitala a parochului locale, unde sub durat'a prandiului n'au lipsitu nici toastele, luandu inceputu dn. Hatieganu, carele rosti pentru indelung'a sanetate escel. sale preasantitului de biserica si natiune preameritatului parente metrop. dr. Joanu Vancea, dn. Codárcea pentru parochulu locale si turm'a credintiósá, éra Baș. Popu pentru dn. Hatieganu, descriindu'i cu colorii vii zelulu neobositu, tactulu si prudenti'a pastorale in destinele tractului Dergei; mai departe s'a rostitu in onórea preotimei in genere, si in specie pentru dn. Codárcea, care póte serví cá preotu de modelu multora faci'a cu biserice'a si scól'a; afara de aceste s'au mai rostitu si altele.

Dupa mé'sa se arangia si o petrecere filantropica in favórea s. biserice, care cu atátu ánimare decurse, in cátu — daca ne vomu aduce aminte, cá eramu in comitatulu Solnocu-Dobáca — si aci potemu aplicá cuvintele: „Romanulu chiaru si in vremuri grele e veselu; unu cantecu de doru, si intristarea i-a peritu; o hora, si dorerea i s'a alinatu.” Comitetulu pe langa scopulu prefírtu prin acésta petrecere a intentionatu a dá proba inaintea strainiloru despre bun'a armonia si portarea eleganta a inteligentiei romane din giuru in societate. Despre venitululu materialu incursu va urmá socota in publicu.

In auror'a dilei urmatóre participantii departandu-se cu cele mai dulci suveniri, dn. Hatieganu cu on. dn. parochu locale a facutu computu generale atátu preste venitululu incursu din petrecere, cátu si preste ofertele incurse sub actulu consecrarei, si dupace au avutu in vedere lips'a neaperata de a créa unu nou fondu pentru biserice'a cu totulu stórsa sub decursulu edificareii, din venitululu incursu au subtrasu numai acele spese, cari au fostu imposibili a se acoperi din altu isvoru si astfelu cá disponibile resulta sum'a de 202 fl. v. a. care s'a transpusu curatorelui bisericeii spre a se elocá spre fructificare.

Deci dupace factorii principali la suportarea spelorulu de edificare sunt in cea mai mare parte turm'a credintiósá si generós'a si prin faptele sale maritimóse binecunoscut'a dómna Maria Ilesiu, li se esprima multiamita in publicu.

Mai departe se esprima multiamita multu on. dn. Hatieganu si on. dn. parochu locale, pentru ánimarea poporului spre a suportá greutatile sub decursulu edificareii; asemenea se esprima multiamita o. d. Codárcea si comitetului pentru fatigieile suportate intru reusirea petrecereii cu rezultatu satisfactoriu, precum si totoruru celoru ce au luat parte, spriginindu in acestu modu scopulu petrecereii.

Deci me adressediu cátra toti cu cuvintele stului evang. Mateiu: „Bucurati-ve si ve veseliti, cá plat'a vóstra multa este in ceriuri.”

Unu participante.

Conspectulu operatiuniloru

institutului de creditu si de economii „Albin'a” in lun'a Augustu 1883.

Intrate:	
Numerariu in 31 Juli	fl. 46,211.58
Depuneri	„ 91,128.87
Cambii rescumperate	„ 172,289.68
Imprumuturi ipotecari si alte imprumuturi	„ 19,257.78
Interese si provisiuni	„ 11,932.79
La fondulu de pensiuine	„ 39.50
Moneta venduta	„ 114,253.20
Efecte	„ 11,720.90
Conturi curente	„ 67,559.76
Diverse	„ 810.45
	fl. 535,204.51
Esite:	
Depuneri	fl. 72,843.16
Cambii escomptate	„ 199,194.04
Imprumuturi ipotecari si alte imprumuturi	„ 18,024.29
Interese de depuneri	„ 509.25
Contributiune si competintie	„ 824.04
Salarie si spese	„ 2,402.51
Conturi curente	„ 77,059.92
Moneta cumperata	„ 121,656.80
Diverse	„ 3,754.59
Saldo in numerariu cu 31 Augustu 1883	„ 38,939.91
	fl. 535,204.51

Sibiiu, in 31 Augustu 1883.

Visarionu Romanu m. p.,
Directoru executivu.

J. Lissai m. p.,
Comptabilu.

Avisu! Cu incepere dela 1 Septembre a. c. redactiunea acestui diariu s'a mutatu in strad'a Urezului (Reisbergasse) Nr. 25 etagiulu primu.

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**